

היתר עיסקא כללי בבנקים

היתר עיסקא כללי

והנה עד עתה דיברנו על 'היתר עיסקא פרטי', שנותן המעות ומקבל המעות מסכמים ביניהם שיהיה זה בתורת פקדון ולא בתורת הלואה, והתבאר שמועיל לעשות כן.

ויש דבר שנקרא 'היתר עיסקא כללי', והוא מצוי בחברות הגדולות⁵ שבעלי החברה חותמים היתר עיסקא עם כמה רבנים, שהרבנים חותמים בתור נציגים של הציבור.

מחלוקת פוסקי זמננו

והנה זה פשוט שהיתר עיסקא הכללי אינו מועיל למי שאינו שומר תו"מ⁶ [עכ"פ באופן שפתח חשבון במקום שלא היה

תמונה של ההית"ע על הקיר], שהרי הרבנים אינם הנציגים שלו, וע"כ כל הנידון הוא האם ביחס לשומרי תו"מ יש תוקף להית"ע הכללי.

ובדבר זה נחלקו הגר"ק והגריש"א זצ"ל, שהגר"ק סבר שכמו שביחס לחילונים אין תוקף להית"ע הכללי, כמו"כ אין לו שום תוקף ביחס לחרדים, ולשיטתו רק מי שחתם באופן פרטי עם החברה מועיל לו ההית"ע⁷.

והגריש"א סבר שמעיקר הדין ההית"ע הכללי מועיל ביחס לחרדים [ועכ"פ באופן שפתחו חשבון במקום שיש בו תמונה של ההית"ע על הקיר] ולא ביחס לחילונים, ואמנם לכתחילה, אף לדעתו אין לסמוך על ההית"ע הכללי.

היתר עיסקא כללי בקרנות המנייתיות

קרנות מנייתיות

והנה עד עתה דיברנו על הית"ע הכללי בבנקים, וכאמור נחלקו בזה פוסקי זמננו, ועתה נראה לדון על הית"ע הכללי בקרנות המנייתיות.

שכידוע שהעולם מפקיד כספים בקרנות שמניבות רווחים [כגון S&P 500 ואחרות], וחלק מהרווח מגיע משום שהקרן מלווה בשליחות החוסכים את הכסף לחברות גדולות בריבית⁸, ונמצא שכל עמיתי הקרן מלווים בריבית, ולזה עושים היתר עיסקא.

⁵ כיום יש הית"ע כללי לכל הבנקים, ולכל חברות האשראי ולכמחצית מחברות האג"ח.

⁶ הגע עצמך, שיבוא חילוני לבנק בעיר חילונית מובהקת, ויפקיד כסף בבנק בפק"מ [שזה הלואה בריבית], ובסוף השנה התברר שהמאזן של הבנק היה שלילי, ויבואו בעלי הבנק ויגידו שהם אינם צריכים לשלם לו משום שהם חתמו היתר עיסקא עם הרבנים בבני ברק.... וזה פשוט שהוא יגיד להם שהוא לא יודע מה זה ב"ב, וכיון שבחזרה לא היה כתוב מאומה מהעיסקא, וכן בתקנון הרשמי של הבנק אין סעיף כזה [אגב, אין שום בנק שהכניס את ההית"ע לתקנון הרשמי], הר"ז כדברים בטלים.

⁷ יש להוסיף, שמבחינה משפטית בהית"ע הכללי יש שופטים שמכירים בו, ואחרים שטוענים שזה פיקציה, אבל בהית"ע הפרטי לא היה מי שערער עדיין.

⁸ נקרא בזמננו: "קניית אגרות חוב (אג"ח)" - שהחברה שלוהה את הכסף, כותבת שטרות חוב לכל מאן דבעי, והקרנות 'קונות' אותן, ובעצם מלוות להן כסף. תהליך מכירת האג"ח מתנהל בבורסה שהיא 'הרשות לניירות ערך'.

האגף המשפטי לא מכיר בהית"ע הכללי

ובזמנו קראו לנו מהאגף המשפטי של הרשות לני"ע, ורצו לשמוע מאיתנו כיצד עובד ההיתר עיסקא, ולאחר הרבה ישיבות ודיונים שהסברנו להם את מהותו של ההית"ע הכללי [שחותמים עם הרבנים שהם נציגי הציבור], הם טענו שאין לזה שום תוקף משפטי!

וזה משום שלכל אג"ח יש 'תשקיף' (תקנון) שבו מופיעים כל הפרטים של ההלוואה [מה הנכסים, מה רמת הסיכון, וכו'], וכיון שההית"ע לא מופיע שם, ממילא אין לו שום סמכות.⁹

מכון היתר עיסקא למהדרין

והציעו לנו הרשות להקים אתר נפרד

שיהיה בו מסלול 'עוקף תשקיף' (ולנטרי) שכל מי שירצה להתקשר עם החברות בהיתר עיסקא, יוכל לעשות זאת דרך אתר זה, בהסכמת החברות.

ואז הוציאו עמדה משפטית וכתבו, שאין שום תוקף להיתר עיסקא (הכללי), כיון שאינו נמצא בתשקיף, ורק אם יהיה אתר ייעודי למסלול עוקף תשקיף, יהיה לדבר תוקף משפטי.¹⁰

ולכן הוקם מכון 'היתר עיסקא למהדרין', שיש בו כיום למעלה מ- 900 חברות שחתומות איתו, וכל מי שרוצה לעשות היתר עיסקא פרטי עם אותן חברות, יכול לעשות זאת בקלות דרך האתר או בעמדות 'נדרים פלוס' ו'קהילות'.

העולה מכל הנ"ל:

א מי שיש לו כסף במסלול מנייתי [S&P 500 וכדומה] שאינו מתנהל בפיקוח ועד ההלכה 'גלאט הון' [והיינו שיש בו היתר עיסקא כללי ולא פרטי], **הרי הוא מלוה בריבית** (לחברות בע"מ)!! משום שאין תוקף משפטי להית"ע הכללי בהלוואות שבקרנות המנייתיות.

ב מי שנמצא במסלולים¹¹ שבפיקוח¹², צריך לחתום [הוא ואשתו] על שטר היתר עיסקא פרטי, דרך מכון 'היתר עיסקא למהדרין' באתר או בעמדות 'נדרים פלוס' ו'קהילות'.

⁹ הג"ר עזריאל אייגר נכד הגרעק"א ('האדמו"ר מלובלין' בעמח"ס 'תקנת רביס'), רצה לתקן שכל בעל חנות יחתום על היתר עיסקא, ושלח זאת לכל הרבנים, והיה ויכוח גדול אם יש לזה תוקף, ואמנם רוב הרבנים הסכימו על ידו.

ויש שמנסים לקשר את הפולמוס ההוא לזמננו, אבל אין לזה שום שייכות! משום ששם המדובר הוא על עסק פרטי, משא"כ בחברות ובנקים שהכל מתנהל לפי האגף המשפטי, ואין שום מקום לדון בדבר בהל' חו"מ, כיון שכל חברה כפופה היום לתבנית המשפטית שלה.

¹⁰ לאחר מכן קמו אנשים חכמים ואמרו, שאם יהיה כתוב בנוסח הנ"ל זה יכול להביא לסיבוכים ולפרשיות חדשות. ואנשי הרשות הסכימו לכך וגנזו את הנוסח הראשון, וכתבו נוסח חדש ובו השמיטו את המילים שמי שעושה הית"ע כללי אין לו שום תוקף, וכתבו רק בצורה חיובית, שכל מי שיחתום דרך האתר הייעודי הנ"ל – יש לזה תוקף משפטי... אבל דעתם הברורה לא השתנתה בכהוא זה.

¹¹ לקבלת עדכון תקופתי במייל על מסלולי 'גלאט הון': gh025715571@gmail.com

¹² במסלולים שבפיקוח, הקרן חותמת בתור אפוטרופוס של העמיתים על היתר עיסקא עם החברה שלוה את הכסף, אבל לכתחילה ודאי צריך כל אחד לחתום באופן פרטי.